

ГАДААД ХУДАЛДААНЫ САРЫН ТОЙМ

2018 оны 1 дүгээр сар

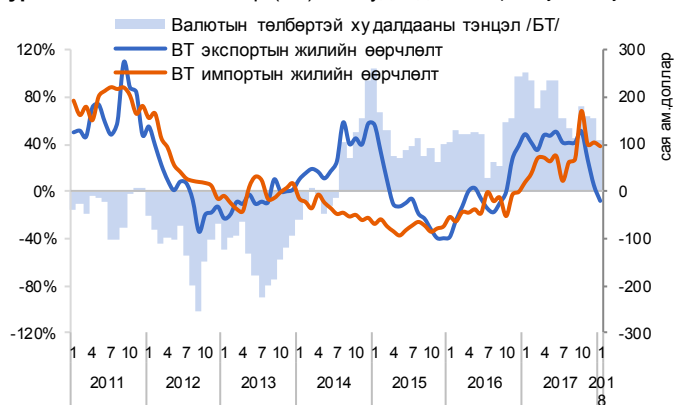
Ерөнхий тойм: Энэ оны эхний 1 сарын гүйцэтгэлээр гадаад худалдааны нийт бараа эргэлтийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 11%-иар буюу 79 сая ам.доллараар өсч, 785 сая ам.долларт хүрсэн. Үүнд экспорт 1%-иар буюу 5 сая ам.доллараар буурсан, импорт 30%-иар буюу 84 сая ам.доллараар өссөн нь нөлөөлжээ. Тайлант хугацаанд худалдааны тэнцэл өнгөрсөн оны оны мөн үеэс 89 сая ам.доллараар буурч 63 сая ам.долларын ашигтай байна.

Хүснэгт 1. Гадаад худалдааны гүйцэтгэл /сая ам.доллар/

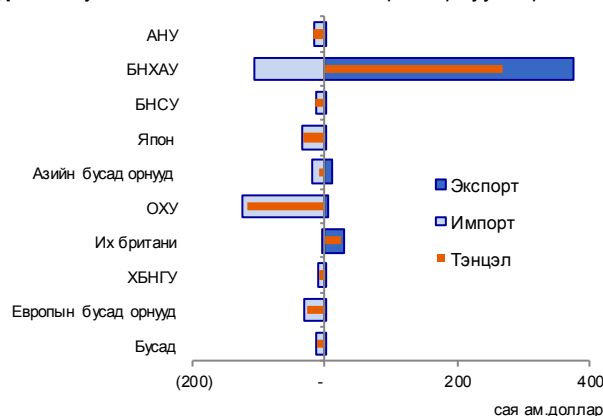
Төрөл	Жилээр			Өөрчлөлт				Эхний 1 сар			Өөрчлөлт			
	2015	2016	2017	2016/2015		2017/2016		2016	2017	2018	2017/2016		2018/2017	
				Дүн	Хувь	Дүн	Хувь				Дүн	Хувь	Дүн	Хувь
Эргэлт	8,467	8,274	10,536	(192)	-2%	2,262	27%	528	706	785	177	34%	79	11%
Экспорт	4,669	4,916	6,201	247	5%	1,284	26%	329	429	424	99	30%	(5)	-1%
Импорт	3,798	3,358	4,335	(439)	-12%	977	29%	199	277	361	78	39%	84	30%
Тэнцэл	872	1,558	1,865	686		307	20%	130	151	63	21	16%	(89)	-59%

Валютын төлбөртэй худалдааны тэнцэл 2018 оны эхний 1 сарын гүйцэтгэлээр өнгөрсөн оны мөн үеэс 88 сая ам.доллараар буурч 77 сая ам.долларын ашигтай гарсан байна.

Зураг 1. Валютын төлбөр (ВТ)-тэй худалдаа /3 сарын гулсах дундаж/

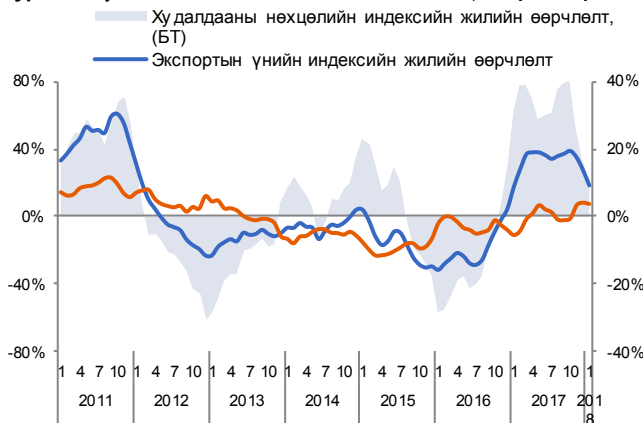

Зураг 2. Худалдааны тэнцэл, голлох түнш орнуудаар

Хөрш орнуудтай хийсэн худалдааг авч үзвэл, нийт бараа эргэлтийн 61% буюу 480 сая ам.долларын худалдааг БНХАУ улстай, 16% буюу 128 сая ам.долларын худалдааг ОХУ-тай хийжээ. БНХАУ-тай хийсэн худалдаа 0.3%-иар, ОХУ-тай хийсэн худалдаа 52%-иар тус тус өссөн байна.

Зураг 3. Худалдааны нөхцөлийн индекс /3 сарын гулсах дундаж/

Гадаад худалдааны нөхцөлийн индекс 1 дүгээр сард өмнөх оны мөн үеэс 8%-иар өссөн бол өмнөх сараас 1%-иар буурч 1.73-д хүрлээ. Тайлант сард хөрөнгө оруулалтын барааны импортын үнэ өссөнөөс голлон шалтгаалж худалдааны нөхцөл өмнөх сараас мууджээ.

Экспорт 2018 оны эхний 1 сарын гүйцэтгэлээр өнгөрсөн оны мөн үеэс 1%-иар буюу 5 сая ам.доллараар буурав. Тухайлбал уул уурхайн түүхий эдээс бусад төрлийн экспорт өссөн нь нийт экспортыг 2.4 нэгж хувиар өсөх чиглэлд нөлөөлсөн хэдий ч уул уурхайн түүхий эдийн экспорт буурсан нь шалтгаалж нийт экспорт 3.5 нэгж хувиар буурах чиглэлд нөлөөлөв. Уул уурхайн түүхий эдийн нийт экспортод эзлэх хувь өнгөрсөн оны мөн үеэс 3.5 нэгж хувиар буурсан бол аж үйлдвэрлэлийн бүтээгдэхүүний эзлэх хувь 1.7 нэгж хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 3. Экспортын гүйцэтгэл /сая ам.доллар/

Төрөл	2016			2017			2018			Δ (2017/2016)			Δ (2018/2017)		
	Тоо/хэм (мян нэгж)	Дүн	%	Тоо/хэм (мян нэгж)	Дүн	%	Тоо/хэм (мян нэгж)	Дүн	%	Дүн	Өсөлт	%²	Дүн	Өсөлт	%²
1. Уул уурхай		285	87%	393	92%		378	89%		108	38%	33%	(15)	-4%	-3.5%
1.1. Зэсийн хүдэр, баяжмал	140	178	54%	134	137	32%	97	127	30%	(41)	-23%	-12%	(10)	-7%	-2%
1.2. Чулуун нүүрс	1,156	34	10%	2,592	168	39%	1,926	136	32%	134	391%	41%	(33)	-19%	-8%
1.3. Боловсруулаагүй нефть	779	25	7%	593	31	7%	555	35	8%	6	25%	2%	4	13%	1%
1.4. Төмрийн хүдэр, баяжмал	475	13	4%	260	15	4%	437	18	4%	2	15%	1%	2	16%	1%
1.5. Мөнгөжөөгүй алт /кг/	715	25	8%	467	18	4%	622	27	6%	(7)	-28%	-2%	9	49%	2%
1.6. Цайрын хүдэр, баяжмал	3	3	1%	9	12	3%	11	19	5%	10	382%	3%	7	61%	2%
1.7. Жонш, лейцит, нефелинт	16	4	1%	19	4	1%	29	9	2%	1	18%	0%	5	108%	1%
1.8. Молибдений хүдэр, баяжмал	1	2	1%	0	2	0%	0	3	1%	(0)	-4%	0%	1	51%	0%
1.9. Гянтболдын хүдэр, баяжмал	0	1	0%	0	-	0%	0	0	0%	(1)	-100%	0%	0	0%	0%
1.10. Мөнгө /тонн/	4	1	0%	0	-	0%	0	0	0%	(1)	0	0%	0	0%	0%
1.11. Бусад	4	0	0%	46	5	1%	74	4	1%	5	1214%	1%	(1)	-20%	0%
2. Мал аж ахуй	40	20	6%	48	16	4%	59	20	5%	(4)	-19%	-1%	4	22%	0.8%
2.1. Амьд мал, малын мах	0	1	0%	1	2	1%	4	9	2%	1	98%	0%	6	270%	1%
2.2. Арьс, шир	37	9	3%	45	4	1%	53	3	1%	(5)	-52%	-1%	(1)	-25%	0%
2.3. Малын өлөн гэдэс	0	0	0%	0	-	0%	0	0	0%	(0)	-100%	0%	0	0%	0%
2.4. Ноолуур	1	8	2%	1	9	2%	1	7	2%	1	15%	0%	(2)	-24%	0%
2.5. Ноос, бусад үс, хялгас	1	2	1%	0	1	0%	1	1	0%	(2)	-67%	0%	0	61%	0%
2.6. Бусад	0	0	0%	0	0	0%	0	0	0%	0	1094%	0%	0	20%	0%
3. Газар тариалан	13	3	1%	1	1	0%	0	0	0%	(2)	-76%	-1%	(0)	-74%	-0.1%
4. Аж үйлдвэрлэл	20	21	6%	27	18	4%	6	25	6%	(3)	-13%	-1%	7	40%	1.7%
4.1. Хүнс	1	9	3%	1	5	1%	3	11	3%	(4)	-44%	-1%	6	120%	1%
4.2. Ноолууран эдлэл	0	1	0%	0	1	0%	0	2	0%	1	55%	0%	0	7%	0%
4.3. Бусад хууцас, гутал, эдлэл	0	1	0%	0	1	0%	0	1	0%	(0)	-15%	0%	0	43%	0%
4.4. Уул уурхай	2	7	2%	2	8	2%	2	9	2%	1	22%	0%	1	10%	0%
4.5. Цахилгаан, электрон бараа	0	0	0%	0	0	0%	0	0	0%	(0)	-62%	0%	0	365%	0%
4.6. Машин механик, тоног төхөөрөмж, эд анги	0	3	1%	0	2	1%	0	2	0%	(1)	-25%	0%	(0)	-20%	0%
4.7. Бусад	16	0	0%	23	0	0%	0	1	0%	0	316%	0%	0	61%	0%
5. Бусад	0	0	0%	0	0	0%	0	0	0%	(0)	-7%	0%	(0)	-27%	0.0%
Нийт дүн		329		429			424			99	30%		(5)	-1.1%	

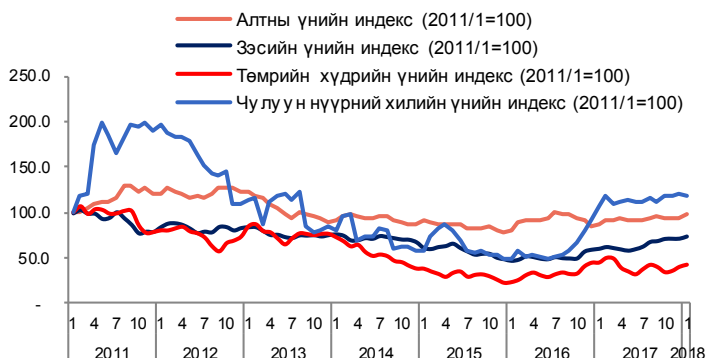
%² - Нийт өсөлтөд оруулсан хувь нэмэр (contribution to growth)

Хүснэгт 4. Экспортын өөрчлөлт, 2018 оны 1 дүгээр сар

Төрөл	Тоо хэмжээний өөрчлөлт		Үнийн өөрчлөлт		Нийт өөрчлөлт	
	(72.7)	483%	57.6	-383%	(15)	-4%
1. Уул уурхай	(72.7)	483%	57.6	-383%	(15)	-4%
1.1. Зэсийн хүдэр, баяжмал	(47.3)	464%	37.1	-364%	(10.2)	-7%
1.2. Чулуун нүүрс	(46.9)	144%	14.3	-44%	(33)	-19%
1.3. Боловсруулаагүй нефть	(2.3)	-59%	6.2	159%	4	13%
1.4. Төмрийн хүдэр, баяжмал	7.1	292%	(4.7)	-192%	2.4	16%
1.5. Мөнгөжөөгүй алт /кг/	6.8	76%	2.2	24%	9.0	49%
1.6. Цайрын хүдэр, баяжмал	4.4	59%	3.0	41%	7.4	61%
1.7. Жонш, лейцит, нефелинт	3.2	66%	1.6	34%	4.8	108%
1.8. Молибдений хүдэр, баяжмал	0.4	41%	0.6	59%	1.0	51%
1.11. Бусад	1.6	-146%	(2.6)	246%	(1.1)	-20%
2. Мал аж ахуй	7.9	221%	(4.3)	-121%	4	22%
2.1. Амьд мал, малын мах	5.4	86%	0.9	14%	6.3	270%
2.2. Арьс, шир	0.5	-44%	(1.6)	144%	(1.1)	-25%
2.4. Ноолуур	1.5	-72%	(3.7)	172%	(2.1)	-24%
3. Газар тариалан	-	0%	(0.5)	100%	(0.5)	-74%
4. Аж үйлдвэрлэл	(37.3)	-510%	44.6	610%	7	40%
5. Бусад	(0.1)	478%	0.1	-378%	(0.0)	-27%
Нийт дүн	(102)		97		(5)	-1%

* Ижил зориулалттай боловч харилцан адилгүй шинж чанартай бараа бүтээгдэхүүнүүд 1 ангилалд багтдаг тул дээрх тооцоолол нь зөвхөн ерөнхий хандлагыг харуулах тойм

Зураг 4. Дэлхийн зах зээл дээрх уул уурхайн түүхий эдийн үнэ

2018 оны эхний 1 сард экспортын гадаад худалдаа тоо хэмжээний өөрчлөлтөөс шалтгаалж 102 сая ам.доллараар буурсан бол үнийн өөрчлөлтөөс шалтгаалж 97 сая ам.доллараар өссөн байна. Уул уурхайн түүхий эдийн экспорт нүүрс, зэсийн баяжмалын экспортын биет хэмжээ буурснаас шалтгаалж 15 сая ам.доллараар буурсан байна. Харин мал аж, ахуйн түүхий эдийн экспорт тоо хэмжээ нэмэгдснээс шалтгаалж 4 сая ам.доллараар өсчээ. Аж үйлдвэрлэлийн бүтээгдэхүүний экспортын үнэ өссөнөөс шалтгаалж 7 сая ам.доллараар өссөн байна.

Дэлхийн зах зээл дээрх 1 унц алтны дундаж үнэ 2018 оны 1 дүгээр сард 1,332 ам.долларт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 12%-иар, өнгөрсөн сараас 5%-иар тус тус өссөн байна. “А” зэрэглэлийн цэвэршүүлсэн зэс болон төмрийн хүдрийн дундаж үнэ тайлант сард харгалзан 7,066, 76 ам.долларт хүрч өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад зэс 23%-иар өсч, төмрийн хүдэр 5%-иар буурсан бол, өнгөрсөн сараас зэс 3%-иар, төмрийн хүдэр 6%-иар тус тус өссөн байна. Чулуун нүүрсний экспортын хилийн үнэ 1 дүгээр сард 71 ам.долларт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 9%-иар өссөн бол өмнөх сараас 2%-иар буурсан байна.

Импорт 2018 оны эхний 1 сарын гүйцэтгэлээр өнгөрсөн оны мөн үеэс 30%-иар буюу 84 сая ам.доллараар өссөн. Импортын өсөлтийг ерөнхий ангилалаар задалж үзвэл хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүний өсөлт 10 нэгж хувийг, нефтийн бүтээгдэхүүний өсөлт 6 нэгж хувийг, хэрэглээний бүтээгдэхүүний өсөлт 9 нэгж хувийг тус тус тайлбарлаж байна.

Хүснэгт 5. Импортын гүйцэтгэл /сая ам.доллар/

Төрөл	2016			2017			2018			Δ (2017/2016)			Δ (2018/2017)		
	Тоо/хэм (мян нэгж)	Дүн	%	Тоо/хэм (мян нэгж)	Дүн	%	Тоо/хэм (мян нэгж)	Дүн	%	Дүн	Өсөлт	% ²	Дүн	Өсөлт	% ²
Хэрэглээний бүтээгдэхүүн		74	38%	86	31%	111	31%	12	16%	6%	25	29%	9%		
Түргэн эдэлгээтэй	59	43	22%	71	49	18%	68	59	16%	7	15%	3%	9	19%	3%
Хунс	27	30	15%	23	31	11%	33	41	11%	1	3%	1%	10	33%	4%
Эм, тариа	0	4	2%	0	8	3%	0	7	2%	4	84%	2%	(1)	-10%	0%
Бусад түргэн эдэлгээтэй бараа	32	8	4%	48	10	4%	35	10	3%	2	22%	1%	(0)	-1%	0%
Удаан эдэлгээтэй	11	32	16%	34	37	13%	14	53	15%	5	17%	3%	16	42%	6%
Гутал, хувцас, цүнх	6	3	2%	6	4	2%	5	5	1%	1	43%	1%	1	20%	0%
Гэр ахуйн цах.хэрэгсэл ба төвлөг	0	6	3%	19	10	4%	4	10	3%	3	52%	2%	0	3%	0%
Авто машин, түүний сэлбэг хэрэгсэл	0	18	9%	0	19	7%	0	32	9%	1	6%	1%	13	66%	5%
Бусад удаан эдэлгээтэй бараа	5	4	2%	8	4	1%	4	6	2%	(0)	-4%	0%	2	45%	1%
Хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүн	76	58	29%	76	95	34%	110	122	34%	37	64%	19%	27	28%	10%
Машин, механик тоног төхөөрөмж, эд анги	1	36	18%	3	72	26%	1	81	22%	35	97%	18%	9	13%	3%
Суудлаас бусад тээврийн хэрэгсэл, эд анги	0	7	3%	0	9	3%	0	16	4%	2	26%	1%	7	80%	2%
Машин механик, тоног төхөөрөмж, эд анги	1	30	15%	3	63	23%	1	66	18%	34	113%	17%	2	4%	1%
Барилгын материал	22	14	7%	17	14	5%	22	25	7%	(0)	-1%	0%	11	80%	4%
Хөрөнгө оруулалтын бусад бараа	2	7	4%	3	9	3%	3	16	4%	2	29%	1%	6	64%	2%
Аж үйлдвэрлэлийн орц	58	36	18%	103	37	13%	114	52	15%	1	3%	0%	16	42%	6%
Хүнсний орц	23	5	3%	4	1	0%	29	7	2%	(4)	-75%	-2%	5	403%	2%
Химийн бүтээгдэхүүн	8	5	3%	10	6	2%	16	8	2%	1	19%	0%	2	35%	1%
Даавуу, утас, арьс, савхин эдлэл	2	1	0%	2	2	1%	4	2	1%	1	79%	0%	0	26%	0%
Цахилгаан эрчим хүч	0	11	5%	0	10	4%	0	12	3%	(0)	-4%	0%	2	16%	1%
Металлын хүдэр, баяжмал болон хаягдал	0	0	0%	0	0	0%	0	0	0%	(0)	-21%	0%	(0)	-61%	0%
Бусад аж үйлдвэрлэлийн зориулалтай	43	14	7%	61	17	6%	61	23	6%	4	27%	2%	6	35%	2%
Нефтийн бүтээгдэхүүн	58	30	15%	103	58	21%	114	75	21%	28	96%	14%	17	29%	6%
Дизель түлш	29	14	7%	68	36	13%	81	51	14%	22	158%	11%	15	43%	6%
АИ-92, АИ-95	23	11	6%	26	15	6%	24	16	4%	4	35%	2%	0	3%	0%
А-80 болон бусад	6	4	2%	9	7	3%	9	8	2%	3	60%	1%	1	18%	0%
Бусад	0	0	0%	2	1	0%	7	1	0%	1	318%	0%	0	6%	0%
Нийт дүн	230	198		277			361			79	40%		84	30%	

%² - Нийт өсөлтөд оруулсан хувь нэмэр (contribution to growth)

Хүснэгт 6. Импортын өөрчлөлт, 2018 он

Төрөл*	Тоо хэмжээний өөрчлөлт		Үнийн өөрчлөлт		Нийт өөрчлөлт	
		%		%		%
Хэрэглээний бүтээгдэхүүн	5.9	23%	19.2	77%	25	29%
Түргэн эдэлгээтэй	(4.3)	-46%	13.7	146%	9.4	19%
Удаан эдэлгээтэй	10.2	65%	5.4	35%	15.6	42%
Хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүн	(42.2)	-159%	68.7	259%	27	28%
Машин, механик тоног төхөөрөмж, эд анги	(49.2)	-530%	58.5	630%	9.3	13%
Барилгын материал	4.7	42%	6.5	58%	11.2	80%
Хөрөнгө оруулалтын бусад бараа	2.3	39%	3.7	61%	6.0	64%
Аж үйлдвэрлэлийн орц	12.2	78%	3.4	22%	15.6	42%
Нефтийн бүтээгдэхүүн	6.6	39%	10.3	61%	16.9	29%
Дизель түлш	8.4	55%	6.9	45%	15.2	43%
АИ-92, АИ-95	(1.8)	-455%	2.2	555%	0.4	3%
А-80 болон бусад	(0.0)	-1%	1.2	101%	1.2	18%
Бусад	0.5	1281%	(0.5)	-1181%	0.0	6%
Нийт дүн	(17)	-20%	101	120%	84	30%

* Ижил зориулалттай боловч харилцан адилгүй шинж чанартай бараа бүтээгдэхүүнүүд 1 ангилалд баагддаг тул дээрх тооцоолол нь зөвхөн ерөнхий хандлагыг харуулах тойм тооцоолол болохыг анхаарна уу.

Зураг 5. Импортын бүтээгдэхүүний жилийн өсөлт /3 сарын гулсах дундаж/

2018 оны эхний 1 сарын гүйцэтгэлээр импорт нь тоо хэмжээний өөрчлөлтөөс шалтгаалаж 17 сая ам.доллараар, үнийн өөрчлөлтөөс шалтгаалж 101 сая ам.доллараар өсчээ. Хэрэглээний бүтээгдэхүүний импорт нь тоо хэмжээ нэмэгдсэнээс шалтгаалж 25 сая ам.доллараар өсчээ. Хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүний импорт 28%-иар өссөн нь үнийн өөрчлөлтөөс шалтгаалсан байна.

Харин нефтийн бүтээгдэхүүний импортын хэмжээ 29%-иар өсчээ. Нефтийн бүтээгдэхүүний импортын хилийн үнэ 2018 оны 1 дүгээр сард өмнөх сараас 2 хувиар өсч тонн тутамд 660 ам.долларт хүрэв.